

Unntak fra taushetsplikt i forebyggende hensikt

*Politiets adgang til formidling av taushetsbelagte opplysninger til private i
forebyggende hensikt*

En juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr : 628

Antall ord: 6598

Innholdsfortegnelse

1.0 Oppgavens aktualitet og problemstilling	3
2.0 Avgrensning	4
3.0 Rettskilder og metode	5
4.0 Taushetsplikten.....	5
4.1 Definisjon og relevante hensyn.....	5
4.2 Rettsgrunnlag	7
5.0 Opplysningsadgangen	10
5.1 Definisjon og relevante hensyn.....	10
5.2 Rettsgrunnlag	12
5.2.1 Nødvendighet.....	12
5.2.1.1 Særlig om objektive holdepunkter	14
5.2.1.2 Særlig om konkretisering	14
5.2.2 Forholdsmessighet	16
5.2.2.1 Særlig om pålegg av taushetsplikt	18
5.2.2.2 Særlig om varsling av den registrerte	19
6.0 Effektivering - politiregisterloven § 27 femte ledd.....	20
6.1 Særlig om beslutningsmyndigheten.....	21
6.2 Særlig om formkrav	21
7.0 Avslutning	22
8.0 Litteraturliste.....	24

1.0 Oppgavens aktualitet og problemstilling

Utvikling og endring av systemer og teknologi for informasjonsdeling, samt økende registrering og bruk av personopplysninger innenfor alle sektorer,¹ har medført høyere bevissthet rundt egne rettigheter omkring vern av personlig informasjon. Tall fra Spesialenheten viser at anmeldelser av brudd på taushetsplikten utgjorde om lag 9 % av de registrerte sakene i 2011.² I lys av dette kan det synes hensiktsmessig å avklare grensene for politiets taushetsplikt, og spesielt unntakene fra denne.

Den 1. juli 2014 trådte politiregisterloven³ i kraft. Formålet med loven er blant annet beskyttelse av personvernet og forutberegnelighet ved behandling av opplysninger.⁴ Loven inneholder regler om taushetsplikt innenfor politiet og påtalemyndigheten, og erstatter langt på vei de tidligere reglene man fant i straffeprosessloven⁵ §§ 61a flg., politiloven⁶ § 24 og påtaleinstruksen⁷ § 3-1, samt opphevet den tidligere strafferegistreringsloven⁸.

En av politiets hovedoppgaver er å forebygge kriminalitet.⁹ For å sikre effektiv kriminalitetsforebygging vil politiet i visse tilfeller måtte utlevere opplysninger som ellers er belagt med taushetsplikt. Utlevering til andre offentlige organer kan være nødvendig for å sikre et best mulig samarbeid, men også private kan under visse vilkår være mottakere av slike opplysninger. I flere tilfeller vil eventuelle lovovertrедelser være utenfor politiets kontroll, især der overtredelsen ligger langt frem i tid eller der gjerningsmannen fremdeles befinner seg i den straffrie forberedende fase. Det kan derfor være hensiktsmessig å videreformidle noe av kunnskapen politiet sitter på, slik at forebyggingen på et tidlig stadium flyttes frem til noen som kan kontrollere utviklingen.

¹ NOU 2009:1 s. 11

² Utregning i henhold til tall presentert i Spesialenheten for politisaker, Årsrapport 2011. Årsrapport for senere år inneholder ikke tall som belyser antall registrerte saker vedrørende brudd på taushetsplikt.

³ Lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten

⁴ Se politiregisterloven § 1

⁵ Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker

⁶ Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet

⁷ Forskrift av 28. juni 1985 nr. 1679 om ordningen av påtalemyndigheten

⁸ Lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering - opphevet

⁹ Se politiloven §§ 1 og 2

Hva gjelder reglene om politiets behandling av taushetsbelagte opplysninger, er en del av de tidligere reglene videreført i politiregisterloven, men den inneholder også visse endringer. Ved å klarlegge reglene rundt opplysningsadgangen kan det bidra til at flere overtredelser forebygges på et tidligere stadium. Jeg vil derfor se nærmere på rammene for politiets adgang til utlevering av taushetsbelagte opplysninger til private i forebyggende hensikt, i lys av den nye politiregisterloven.

2.0 Avgrensning

Politiets adgang til utlevering av taushetsbelagte opplysninger reiser flere problemstillinger det ikke vil bli anledning til å gjennomgå i denne besvarelsen.

Først og fremst vil besvarelsen konsentrere seg om taushetsplikt overfor private ved forebyggende virksomhet, og vil dermed ta utgangspunkt i politiregisterloven § 27. Bestemmelsen regulerer også taushetsplikt ved avvergende virksomhet¹⁰, men dette vil ikke bli nærmere berørt. Videre regulerer bestemmelsen utlevering av opplysninger til offentlige organer, men dette vil kun bli berørt i den grad det er hensiktsmessig for å belyse temaet. Endelig reguleres tilfeller der politiet *kan* utlevere taushetsbelagt informasjon, følgelig er ikke tilfeller der politiet har en *plikt* til opplysning tema for besvarelsen.¹¹

Omfanget av politiets taushetsplikt reguleres av politiregisterloven § 23, og det vil i denne besvarelsen bli fokusert på opplysninger om ”noens personlige forhold”, jf. første ledd nr. 1. Opplysninger om ”tekniske innretninger ...” osv. faller dermed utenfor oppgavens tema. Heller ikke utlevering av opplysninger der den berettigede har samtykket, er blitt anonymisert eller behovet for beskyttelse er falt bort av andre årsaker, vil bli nærmere behandlet.¹²

¹⁰ ”Avverge krever både at man sitter på forholdsvis konkret og troverdig informasjon om at en straffbar handling vil bli begått, og at utførelsen kommer forholdsvis nær i tid”, jf. Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 306.

¹¹ Se f.eks. lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 6-4

¹² Se f.eks. politiregisterloven §§ 24 flg.

Da politiets forvaltningsvirksomhet og sivile gjøremål faller utenfor politiregisterlovens virkeområde, jf. § 3 første ledd nr. 2, vil besvarelsen fokusere på opplysninger fremkommet i forbindelse med straffesaker.

3.0 Rettskilder og metode

Utgangspunktet for besvarelsen er altså politiregisterloven, spesielt bestemmelsene §§ 23 og 27. For å belyse disse bestemmelsene vil jeg ta i bruk juridisk metode for å finne frem til relevante rettskildefaktorer og tolke disse. Relevante rettskildefaktorer er først og fremst lovtekstens ordlyd, og som støtte for lovtolkningen vil lovforarbeider, rettspraksis og juridisk teori bli belyst. Denne prosessen styres av rettskildeprinsipper, henholdsvis relevans, slutning og vekt, og disse avgjør hvilket innhold man kan trekke ut av rettskildefaktorene og hvordan de skal vektes.¹³

Jeg vil også redegjøre for reelle hensyn som gjør seg gjeldende med tanke på henholdsvis taushetsplikt og unntak fra denne. Ettersom politiregisterloven §§ 23 og 27 i stor grad er en videreføring av eldre, nå opphevede, bestemmelser, vil også tilsvarende rettskildefaktorer til disse bestemmelsene være relevante for lovtolkningen. Søk i disse rettskildene er foretatt gjennom Lovdata og Rettsdata.

4.0 Taushetsplikten

4.1 Definisjon og relevante hensyn

Politiregisterloven inneholder ingen uttrykkelig definisjon av begrepet taushetsplikt, men ordlyden tilsier en plikt til å ikke videreformidle visse opplysninger til uvedkommende. Men taushetsplikten krever også at man hindrer at uvedkommende får adgang eller kjennskap til

¹³ Boe (2012) s. 84-85

opplysningene, og det må derfor innfortolkes en aktiv plikt til å forhindre at opplysningene blir tilgjengeliggjort for andre.¹⁴

Politiet får tilgang til sensitiv informasjon, enten det stammer fra opplysninger gitt av personene selv eller gjennom tvangsmidler, etterretning og etterforskning. Flere hensyn tilsier at disse opplysningene må være underlagt taushetsplikt, og sterkest blant disse står hensynet til den enkeltes personvern.

Juridisk teori har utledet interessemodellen som beskriver personvernet som et knippe ideelle ”interesser” som en tillegger enkeltmennesker, og for taushetspliktens del er hensynet til diskresjon det mest relevante.¹⁵ Opplysningene politiet sitter på kan i stor grad bli benyttet til å utføre ”sosial kontroll” overfor den eller de opplysningene gjelder, helt fra en mer forbeholden behandling i omgangskretsen til mer omfattende sosial utelukkelse. Når personer formelt har vært forpliktet til å avsløre sensitive opplysninger, eksempelvis gjennom lovpålagt vitneplikt, eller politiet på annen måte har fått slik kunnskap, skal reglene om taushetsplikt gi vedkommende et vern mot at opplysningene kan bringes videre til andre. I beste fall gis de en mulighet til å forutberegne den videre informasjonsspredningen.¹⁶

At politiet er underlagt streng taushetsplikt kan videre legitimere besittelsen av opplysninger, ved at de omhandlede kan føle seg trygge på at opplysningene ikke deles til uvedkommende. Taushetsplikten vil dessuten kunne virke effektiviserende og ressursbesparende, ved at politiet mottar langt mer informasjon med korrekt innhold fremfor at politiet må fremskaffe all informasjon selv. Fravær av taushetsplikt vil kunne føre til at publikum mister tilliten til at politiet benytter mottatt informasjon på en legitim måte, noe som igjen vil kunne svekke rettssikkerheten ved at fravær av publikumsbaserte opplysninger medfører synkende oppklaring og forebygging av kriminalitet. Taushetsplikten vil også spille en rolle i de tilfeller politiet faktisk mottar ukorrekte eller ufullstendige opplysninger, ettersom kommunikasjon av slike opplysninger i tillegg til å krenke fortroligheten også vil kunne ha karakter av en ærekrenkelse. Informasjon fra politiet innehar en særlig troverdighet som privates utsagn ikke

¹⁴ Dette var uttrykkelig presisert i forarbeidene til strpl §§ 61 a flg, jf. Ot.prp.nr.106 (2001-2002) s. 29, men antas innforstått i politiregisterloven § 27.

¹⁵ NOU 1997: 19 s. 24-25. De øvrige interessene er fullstendighet, innsyn og privatlivets fred.

¹⁶ Gundhus mfl. (2008) s. 150

har, og vil dermed oppleves vesentlig verre for den som rammes enn om beskyldningene fremsettes av private.¹⁷

4.2 Rettsgrunnlag

Hovedregelen om omfanget av politiets taushetsplikt ved behandling av opplysninger til politimessige formål¹⁸ finner vi i politiregisterloven § 23. Bestemmelsen erstatter langt på vei bestemmelsene i straffeprosessloven § 61 a første ledd og politiloven § 24 første ledd.¹⁹

I henhold til politiregisterloven § 23 første ledd nr. 1 plikter "[e]nhver som er ansatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for politiet eller påtalemyndigheten, [...] å hindre at andre får adgang eller kjennskap" til det han "i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold".

Formuleringen "enhver som er ansatt i eller utfører tjeneste" er vid og favner fast ansatte, samt midlertidig ansatte og andre som utfører tjeneste for politiet eller påtalemyndigheten, og er ikke begrenset til de som deltar i behandlingen av den enkelte straffesak.²⁰ Av interesse for den videre fremstilling er at den enkelte polititjenestemann klart omfattes av ordlyden.

I "å hindre at andre får adgang eller kjennskap til" ligger først og fremst en plikt om å bevare taushet om de aktuelle opplysningene. Den enkelte polititjenestemann er altså forpliktet til å ikke formidle de aktuelle opplysninger til uvedkommende. Men som nevnt²¹ hviler det også en aktiv plikt til å hindre at opplysningene kommer på avveie på andre måter, for eksempel gjennom forsvarlig oppbevaring²² og adgangskontroll. Plikten gjelder overfor "andre", noe som etter ordlyden må forstås som enhver som *ikke* er ansatt i eller utfører tjeneste for politiet eller påtalemyndigheten, og som ikke er berettiget til å få tilgang til opplysningene gjennom reglene i politiregisterloven kapittel 5 og 6. Taushetsplikten gjelder også overfor andre i

¹⁷ Myhrer (2001) s. 84

¹⁸ Se politiregisterloven § 2 nr. 13

¹⁹ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 304

²⁰ Ot.prp.nr.49 (1986-1987) s. 50

²¹ Se punkt 4.1

²² Auglend mfl. (2004) s. 371

politiet eller påtalemyndigheten, med mindre det foreligger et tjenstemessig behov for formidling av opplysninger.²³

Videre er taushetsplikten begrenset til opplysninger man får vite om ”i forbindelse med tjenesten eller arbeidet”. Ordlyden ”tjenesten eller arbeidet” peker tilbake på ”politiet eller påtalemyndigheten”, og taushetsplikten gjelder altså de opplysninger polititjenestemannen kommer over i kraft av sin stilling som polititjenestemann. Formuleringen ”i forbindelse med” tilsier en vid tolkning, og begrenser derfor ikke taushetsplikten til kun å gjelde vedkommendes egen tjeneste eller saksbehandling, men også opplysninger fra andres arbeid. Dette må også gjelde uavhengig av om opplysningene tilkommer polititjenestemannen i eller utenfor arbeidstid, så lenge de har en klar tilknytning til tjeneste- eller arbeidsforholdet.

Imidlertid kan det avgrenses mot privat kunnskap²⁴, altså kunnskap polititjenestemannen besitter eller tilføres som privatperson. Dette er likevel nyansert av Høyesterett, som har uttalt at opplysninger kan være underlagt taushetsplikt på tross av at vedkommende ikke har opptrådd som polititjenestemann. Det avgjørende vil være om opplysningene må anses gitt i vedkommendes egenskap av å være polititjenestemann eller privatperson.²⁵ Dette støttes av Myhrer, som uttrykker at den tjenstlige taushetsplikt inntreer både når tjenestemannen i fritiden innhenter opplysninger ved aktivt å utnytte sin myndighet og kompetanse, og når han i privat sammenheng blir meddelt opplysninger nettopp fordi de i tjenstlig sammenheng har en særskilt posisjon eller innsikt.²⁶ Tilsvarende gjelder der polititjenestemannen får sin private kunnskap bekreftet gjennom sitt arbeid. Når opplysningene blir tjenstlig bekreftet får de karakter av sikker, pålitelig og etterprøvbar kunnskap, noe som skiller seg fra allmennhetens omtale av de tilsvarende opplysninger.²⁷ Myhrer konkluderer derfor at siden slike opplysninger normalt ikke vil bli betraktet som tjenstemannens rent private viten, kan den heller ikke behandles slik.²⁸

Endelig er det i henhold til politiregisterloven § 23 første ledd nr. 1 opplysninger om ”noens personlige forhold” som er underlagt taushetsplikt. Også her favner ordlyden vidt, noe som i

²³ Se politiregisterloven § 24 fjerde ledd, jf. § 21.

²⁴ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 304

²⁵ Se Rt-1989-1363 s. 1355 om taushetsplikt etter fvl. § 13

²⁶ Myhrer (2001) s. 125

²⁷ Se Bjerke, Keiserud & Sæther (2011) s. 221 om Rt-1994-1632.

²⁸ Myhrer (2001) s. 128

henhold til forarbeidene er tilsiktet.²⁹ At opplysningene må gjelde ”noen” viser at det kun er fysiske personer som vernes av denne bestemmelsen. Juridiske personer faller utenfor og vernes av andre bestemmelser.³⁰ Men den vide ordlyden tilsier at det ikke er noen begrensninger med tanke på rekkevidden av personer. Fysiske personer som klart omfattes er mistenkte/siktede, vitner, fornærmede og andre parter i en sak. Men også opplysninger om andre personer, som for eksempel er nevnt i forklaringer fra mistenkte eller vitner, eller av andre grunner som ikke er relevant for saken, omfattes.³¹

At opplysningene må gjelde ”personlige forhold” favner også vidt, og henviser til informasjon som særpreger den aktuelle personen. Begrepet omfatter blant annet forholdsvis statiske opplysninger som fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, slektskap, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.³² Men også opplysninger av mer nærgående karakter som blant annet evnenivå, legning, religion, holdninger og preferanser på ulike livsområder må regnes som personlige forhold, samt i hvilken grad vedkommende har en eller annen knytning til politiet eller en aktuell sak. Avgjørende for taushetsplikten vil være opplysningenes private karakter, samt om det foreligger berettiget behov for vern eller om opplysningene er alminnelig kjent.³³ Av relevans for denne fremstillingen vil politiets opplysninger som stammer fra straffesaker og annen etterretning falle inn under personlige forhold som er belagt med taushetsplikt.

Politiets taushetsplikt favner altså svært vidt, og som nevnt ovenfor er det en rekke hensyn som tilsier en streng praktisering av denne regelen. Men et regelverk uten rom for formidling av denne informasjonen ville kunne virke mot sin hensikt, og jeg går derfor videre til å drøfte unntak fra taushetsplikten ved forebyggende virksomhet.

²⁹ Se Ot.prp.nr.3 (1976-1977) s. 14-15. Forvaltningsloven inneholder tilsvarende formulering som politiregisterloven.

³⁰ Se bl.a. politiregisterloven § 23 første ledd nr. 2 om drifts- og forretningsforhold

³¹ Bjerke, Keiserud & Sæther (2011) s. 227

³² Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 304

³³ Bjerke, Keiserud & Sæther (2011) s. 227-229

5.0 Opplysningsadgangen

5.1 Definisjon og relevante hensyn

Som nevnt tidligere³⁴ er det politiets rett til formidling av taushetsbelagte opplysninger i forebyggende hensikt som er tema for fremstillingen. Dette vil si tilfeller der opplysningenes art og innhold tilsier et berettiget behov for taushet, men andre hensyn tilsier at opplysningene likevel bør formidles.

Av fremstillingen til nå fremgår det at taushetsplikten vedrørende noens personlige forhold dekker så godt som all informasjon politiet besitter om en person. Dersom hele dette taushetsbelagte området skulle hindre formidling av opplysninger, ville kommunikasjonsforbudet bli unødig og uheldig omfattende uten enkelte modifierende momenter.³⁵ Tungtveiende og grunnleggende hensyn kan tilsi at også sensitive opplysninger må kommuniseres. Lovgivningen inneholder derfor flere bestemmelser basert på at det etter en interesseavveining etableres en kommunikasjonsadgang til å fremme visse formål, for eksempel kriminalitetsforebyggelse.³⁶

Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet. Erfaring viser at anledningen til å begå lovbrudd er en viktig årsak til kriminalitet, og at det i det henseende er av avgjørende betydning å eliminere, eller iallfall begrense anledningene.³⁷ I visse tilfeller kan det tenkes at eventuelle straffbare handlinger ligger et stykke frem i tid, og dermed er utenfor ”den avvergende sone” som det henvises til i politiregisterloven § 27 første ledd. Likevel kan det være behov for å iverksette tiltak på et tidlig stadium, ettersom den videre utvikling av forholdet ligger utenfor politiets kontroll. Den aktive forebyggende innsatsen må dermed flyttes frem til noen som kan kontrollere utviklingen, eksempelvis en arbeidsgiver.³⁸

³⁴ Se punkt 1.1

³⁵ Innstilling om taushets- og opplysningsplikt i den sosiale forvaltning og skoleforvaltningen av november 1971 s. 23

³⁶ Myhrer (2001) s. 204-205

³⁷ NOU 1981:35 s. 82 og 108

³⁸ Myhrer (2001) s. 465

Et tenkt tilfelle der dette hensynet gjør seg gjeldende, er der politiet sitter på opplysninger om at en person er uegnet til en stilling han enten innehar eller er i ferd med å ansettes i. Typisk vil være en barnehageansatt med tidligere overgrepshistorikk. Formidling av slike opplysninger til arbeidsgiveren, i dette tilfellet barnehagens leder, vil kunne virke direkte kriminalitetshindrende ved at den ansattes anledning til å begå nye overgrep begrenses.³⁹ I visse tilfeller er denne problemstillingen tatt hånd om av lovgiver, slik som i dette tilfellet der barnehageloven⁴⁰ § 19 uttrykker at tilsettelse i barnehage fordrer fremleggelse av politiattest etter politiregisterloven § 39 første ledd, jf. § 37 første ledd nr. 4, såkalt barneomsorgsattest. Annerledes dersom stillingen ikke krever politiattest, eller andre relevante opplysninger som ikke fremkommer av en politiattest bør formidles. Eksempelvis dersom vedkommende er mistenkt for en rekke forhold, men aldri er blitt dømt. Av politiregisterloven §§ 40 og 41 fremgår at det i hovedsak er informasjon fra reaksjonsregisteret som skal anmerkes på en politiattest.

Inn under kriminalitetsforebyggingen gjør også to andre hensyn seg gjeldende, nemlig hensynet til tillit og effektivitet. Dersom den barnehageansatte blir tilsatt og begår nye straffbare forhold, og politiet satt på opplysninger om hans overgrepshistorikk men manglet kommunikasjonsadgang på grunn av taushetsplikten, ville allmennhetens tillit til politiet bli satt kraftig på prøve.⁴¹ Formidling av opplysningene bidrar også til en mer effektiv kriminalitetsforebygging, ettersom politiet gis anledning til å gripe inn på et tidligere stadium enn ”den avvergende sone”, og gis flere midler for å forebygge nettopp den eventuelle straffbare handling. En ser her at hensynet til effektivitet gjør seg gjeldende både som begrunnelse for taushetsplikt⁴² og som begrunnelse for opplysningsadgang.

Formidling av opplysninger om den barnehageansattes overgrepshistorikk vil innebære en krenkelse av hans personvern. Imidlertid vil en unnlattelse av å formidle opplysningene innebære en krenkelse av barnas rett til den trygghet og alminnelige velferd som politiet gjennom politiloven er satt til å beskytte.⁴³ Hensynet til personvern og hensynet til kriminalitetsforebygging må derfor veies opp mot hverandre i hvert konkrete tilfelle.

³⁹ Myhrer (2001) s. 113

⁴⁰ Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager

⁴¹ Auglend mfl. (2004) s. 390

⁴² Se punkt 4.1

⁴³ Se politiloven § 1 annet ledd

5.2 Rettsgrunnlag

Politiets utlevering av taushetsbelagte opplysninger i forebyggende øyemed reguleres av politiregisterloven § 27. Bestemmelsens annet ledd nr. 2 uttrykker at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger utleveres til private ”dersom det er nødvendig for å forebygge lovbrudd og andre løsninger må antas å være utilstrekkelige”. Bestemmelsen erstatter straffeprosessloven § 61c første ledd nr. 6, politiloven § 24 fjerde ledd nr. 3 og strafferegistreringsloven § 7 annet ledd.

Opplysningsadgangen gjelder altså for å ”forebygge lovbrudd”. Tilsvarende bestemmelse i tidligere politiloven § 24 fjerde ledd nr. 3 gjaldt opplysningsadgang ved forebygging av ”straffbare handlinger”. Politiregisterloven § 27 slår dermed fast det som tidligere fulgte av en utvidende tolkning av politiloven, nemlig at tilfeller der gjerningsmannen ikke kan straffes, eksempelvis på grunn av spørsmål om tilregnelighet, nå uttrykkelig omfattes.

Å ”forebygge lovbrudd” tilsier å hindre at uønskede hendelser inntre. Begrepet kan først og fremst avgrenses mot opplysningsadgangen i bestemmelsens første ledd for å ”avverge et lovbrudd”. I henhold til politiregisterforskriften⁴⁴ § 9-2 vil avverging være aktuelt dersom det foreligger konkret og troverdig informasjon som tilsier at lovbrudd vil bli begått, og utførelsen kommer innen forholdsvis kort tid. Forebygging vil derimot være aktuelt lenger tid forut for et eventuelt lovbrudd, i de tilfeller der det foreligger en risiko for overtredelse og frem til ”den avvergende sone”.

5.2.1 Nødvendighet

Unntak fra taushetsplikten gjelder bare i tilfeller der det er ”nødvendig [...] og andre løsninger må antas å være utilstrekkelige”. Ordlyden henviser til at videreformidling av taushetsbelagte opplysninger må være påkrevd, og at det ikke vil være tilstrekkelig at politiet anser kommunikasjonen som ett av flere hensiktsmessige forebyggende midler.⁴⁵ Regelen baserer seg altså på behovsprinsippet, at forebygging ikke med rimelighet kan nås på annen måte.

⁴⁴ Forskrift av 20. september 2013 nr. 1097 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten

⁴⁵ Bjerke, Keiserud & Sæther (2011) s. 247

Politiregisterforskriften henviser imidlertid til et strengere behovsprinsipp, der det uttrykkes at opplysninger kan utleveres til private dersom politiet anser det som ”strengt nødvendig for å forebygge lovbruddet”, jf. § 9-3 annet ledd. Hva som ligger i ”strengt nødvendig” er regulert av forskriftens § 4-3, og tilsier at utlevering bare kan finne sted dersom dette er den eneste muligheten til å oppnå formålet, i vårt tilfelle kriminalitetsforebygging.

Formålet med å stille et nødvendighetsvilkår er blant annet å motvirke en bekvemmelighetsbasert og lemfeldig tjenesteutøvelse ved at politiet trosser personvernet og tar snarveier i forebyggingsarbeidet. Opplysningsadgangen inntreder derfor kun dersom lempeligere virkemidler enten er forsøkt med forgjeves resultat, eller de umiddelbart fremstår som hensiktsløse.⁴⁶ Dette har også klar sammenheng med den alminnelige regel for politiets myndighetsutførelse i politiloven § 6.

Vilkåret om at ”andre løsninger må antas å være utilstrekkelige” belyses i en kjennelse av Høyesterett inntatt i Rt-1994-1632. Kjennelsen gjaldt overtredelse av straffeprosessloven § 121, jf. tidligere § 61c første ledd nr. 5⁴⁷, men har overføringsverdi til politiregisterloven § 27. Saksforholdet dreide seg om en lensmannsførstebetjent som i privat sammenheng hadde havnet i krangel på en pub. Da vaktene ville kaste han ut, ga han uttrykk for at motparten hadde ”vært i klammeri med politiet flere ganger, at [lensmannsførstebetjenten] selv hadde hatt en del med ham å gjøre i tjenesten”, kommet med høyrøstede karakteristikk av vedkommende og mente vaktene måtte kaste ut han i stedet. Lensmannsførstebetjenten anførte at han rent subjektivt hadde et motiv om å forebygge en lovovertrødelse ved å formidle taushetsbelagte opplysninger. Høyesterett kom imidlertid til at det forelå et krav om objektive holdepunkter som gir rimelig grunn til å frykte at en lovovertrødelse kan bli begått. Videre kom Høyesterett til et krav om nødvendighet og at det må avveies om lovbruddet kan avverges på annen måte.⁴⁸ I det aktuelle tilfellet kunne lensmannsførstebetjenten ”forebygget lovbrudd rett og slett ved å forlate puben, slik vaktene hadde bedt ham om”, og formidling av taushetsbelagte opplysninger var av den grunn ikke rettmessig.

⁴⁶ Auglend mfl. (2004) s. 413-414

⁴⁷ Tidligere strpl § 61c første ledd nr. 5 gjaldt unntak fra taushetsplikt dersom ”opplysningene brukes for å forebygge lovovertrødelsel eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte”. Bestemmelsen gjaldt formidling til både offentlige organer og private, før loven ble endret og formidling til private ble hjemlet i strpl § 61c første ledd nr. 6.

⁴⁸ Dette fremgår nå eksplisitt av politiregisterloven § 27.

5.2.1.1 Særlig om objektive holdepunkter

Høyesterett innfortolket altså i nødvendighetsvilkåret at det foreligger et krav om objektive holdepunkter som gir rimelig grunn til å frykte at en lovovertrødelse kan bli begått. Taushetspliktsubjektets rent subjektive forestilling om at dette vil kunne skje, vil ikke være tilstrekkelig.⁴⁹ Dette er også belyst av politiregisterlovutvalgets innstilling til politiregisterloven⁵⁰, der det uttales at objektive holdepunkter må forstås som en viss grad av sannsynlighet. Det må altså være tilstrekkelig at det foreligger en objektivt basert mulighet for at straffbare handlinger vil bli begått. Hvor godt forankret politiets antagelse må være, varierer med hvilken type straffbar handling det er snakk om. For svært alvorlige handlinger må det kreves forholdsmessig mindre enn ved mer bagatellmessige handlinger. Det kan også forekomme tilfeller der vedkommende tjenestemann, på grunn av spesiell kunnskap om den aktuelle personen eller på grunn av erfaringer fra lignende situasjoner, tidligere enn andre innser at en lovovertrødelse kommer til å skje, og at forebyggende tiltak på bakgrunn av dette er påkrevd.⁵¹

Utvalget eksemplifiserer dette med at det stiller seg annerledes om politiet får kunnskap om at en misfornøyd skattebetaler planlegger å sprengre ligningssjefens hus i luften, kontra om vedkommende planlegger å gi uttrykk for sin misnøye ved å legge en kinaputt i ligningssjefens postkasse. Vurderingen vil derfor gjerne bestå av to elementer, henholdsvis sannsynligheten for at den straffbare handling vil bli begått og konsekvensene av at den straffbare handling finner sted. Situasjonen må altså være slik at den gir grunn til å tro at ”faresignalene” kan bli etterfulgt av handling og at hensynet til å forebygge disse handlingene veier tyngre enn hensynet til taushetsplikten. I Rt-1994-1632, som redegjort for ovenfor, fant Høyesterett at herredsretten ikke hadde gitt noen tilfredsstillende beskrivelse av faren for en slik utvikling, for eksempel i form av fysiske angrep fra pubgjesten.⁵²

5.2.1.2 Særlig om konkretisering

Nødvendigheten av å formidle taushetsbelagte opplysninger vil også være relativ i forhold til den eventuelle krenkelsens art, retning og omfang, derunder konkret risiko og skadegrad.⁵³

⁴⁹ Myhrer (2001) s. 463

⁵⁰ NOU 2003:21 s. 206

⁵¹ Myhrer (2001) s. 463

⁵² Myhrer (2001) s. 463

⁵³ Auglend mfl. (2004) s. 414

med det mål å hindre at den opplysningene gjelder ikke blir utsatt for større krenkelse av personvernet enn hva som finnes nødvendig for å hindre den aktuelle overtredelse. Av dette kan man utlede at det må foretas en skjønnsmessig vurdering av hvert enkelt tilfelle for å avgjøre nødvendigheten av at taushetsbelagte opplysninger kommuniseres. Det må derfor også dreie seg om en konkret nødvendighet, altså at kommunikasjon må være nødvendig sett opp mot konteksten og den konkrete trusselen vedkommende anses for å utgjøre.

Det vil altså ikke være hjemmel for automatiserte formidlinger, for eksempel dersom den tidligere overgrepdomte søker en stilling der hans historikk ikke vil utgjøre en relevant trussel for andre. På generelt grunnlag vil det ikke være hjemmel til å formidle informasjon om overgrepshistorikk dersom vedkommende søker stilling som telefonselger. Det samme må gjelde dersom den pedofilidømte løslates fra soning og flytter til et nytt nabolag. November 2014 kunne en lese i riksdekkende medier at ”Lommemannen” var løslatt fra forvaring, var ute av fengselet og oppholder seg i hjemfylket.⁵⁴ ”Lommemannen” ble i Borgarting lagmannsrett i 2010 dømt for overgrep mot 66 gutter. Sakkyndige konkluderte med at ”Lommemannen” er pedofil, og han ble idømt forvaring i ti år, med minstetid på syv år.⁵⁵ Løslatelsen baserte seg på at faren for at han skulle begå nye overgrep var såpass lav at han kunne prøveløslates etter at minstetiden var sonet. Kravet om nødvendighet i politiregisterloven § 27 annet ledd nr. 2 tilsier da at det ikke vil være hjemmel til nærmest rutinemessig informasjon til nabolaget ”Lommemannen” valgte å ta opphold i. Dette kan imidlertid fortone seg annerledes dersom risikoen for nye overgrep øker.⁵⁶

Dersom politiet for eksempel observerer eller blir kjent med at han prøver å komme i kontakt med barn som bor i nabolaget, vil man komme i en situasjon der varsling vil være nødvendig. Likeledes dersom han blir observert i tilknytning til svømmehaller eller melder seg som trener for guttelaget i fotball i aldersklassene 8-10 år.⁵⁷ Dersom forholdet var slik at ”Lommemannen” ikke hadde fått spesielle forbud i prøveløslatelsen⁵⁸, hadde man vært i en

⁵⁴ Se Tommelstad og Hopperstad, publisert på VG Nett 25. november 2014. ”Lommemannen” egentlige navn og foto er publisert i en rekke landsdekkende medier.

⁵⁵ LB-2010-112316

⁵⁶ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 306

⁵⁷ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 306-307

⁵⁸ Av dommen fremgår at enkelte av overgrepene fant sted i garderobes tilknyttet svømmehall, se LB-2010-112316. Som vilkår for prøveløslatelsen fikk ”Lommemannen” forbud mot å besøke svømmehall/bad/guttegarderobes, samt å ha kontakt med barn under 16 år med mindre det er voksne til stede, se TAHER-2014-120904

situasjon der det er nødvendig at henholdsvis ansatte i svømmehallen eller idrettslagets ledelse kan orienteres.

Imidlertid er ikke nødvendighet isolert sett tilstrekkelig grunnlag for varsling, da det også må foretas en forholdsmessighetsvurdering.

5.2.2 Forholdsmessighet

Av politiregisterloven § 27 tredje ledd fremgår at det må foretas en forholdsmessighetsvurdering av formidlingen, da det uttrykkes at utlevering ”må uansett være forholdsmessig i den konkrete situasjon”. Også her henvises det til en skjønnsmessig helhetsvurdering av det konkrete tilfellet. Gjennom lovgivers formulering er kravet om forholdsmessighet gjort til et selvstendig vilkår som uansett må tas i betraktning. Det er ikke anledning til å formidle taushetsbelagte opplysninger kun på bakgrunn av at formidling vil være nødvendig og at andre midler antas utilstrekkelige. Dette har nær sammenheng med de alminnelige regler om utførelsen av polititjenesten i politiloven § 6 annet ledd om at ”... midler som anvendes må være nødvendig og stå i forhold ...”, jf. annet punktum. Proporsjonalitet mellom mål og middel er altså et selvstendig krav som må være oppfylt i tillegg til at det er nødvendig å benytte det aktuelle middel til å løse oppgaven.⁵⁹

Bestemmelsen stiller opp momenter det særlig skal legges vekt på ved vurderingen, herunder om opplysningene ”formidles til en mottaker som er underlagt taushetsplikt, hvordan det kan forventes at mottaker benytter opplysningene og om opplysningene etter sin art eller kilde er beheftet med usikkerhet”, jf. tredje ledd første punktum. Oppstillingen er ikke uttømmende, jf. ”særlig legges vekt på”. Forarbeidene utdyper interesseavveiningen og legger vekt på opplysningenes sensitivitet, de personvernmessige konsekvensene av utlevering samt risiko for videre spredningsfare, sett opp mot faren og alvorligheten ved den straffbare handling det er risiko for.⁶⁰

Hvordan mottaker forventes å benytte opplysningene henger nært sammen med hva som blir de personvernmessige konsekvensene av utlevering. At en arbeidsgiver benytter opplysninger

⁵⁹ Myhrer (2001) s. 464

⁶⁰ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 306

utlevert av politiet ved vurdering av tilsettelse må i stor utstrekning kunne betegnes som forholdsmessig så langt opplysningene er relevante for stillingen. Det må også forventes at en arbeidsgiver opptrer profesjonelt og ikke sprer opplysningene videre. Forholdsmessigheten kan imidlertid bli satt på prøve der den opplysningene gjelder risikerer å bli uthengt og sosialt utstøtt på grunn av en brokete fortid, og at vedkommende for eksempel i et lite og gjennomiktig miljø ender opp som ”bygdas snakkis”.

Et annet moment er om opplysningene er beheftet usikkerhet. Det skal klart mer til å formidle opplysninger som ikke er verifisert, eksempelvis fra informanter eller annen etterretning, kontra godt dokumenterte opplysninger fra for eksempel avsluttede saker som er behandlet i retten. Politiregisterloven § 20 uttrykker at opplysninger så vidt mulig skal verifiseres før de utleveres, jf. første ledd første punktum,⁶¹ og forarbeidene trekker frem kvalitet i form av relevans, tilstrekkelighet og korrekthet som et grunnleggende personvernrettslig prinsipp ved behandling av opplysninger.⁶² Dersom opplysningene er ikke-verifisert, presiserer politiregisterloven § 27 femte ledd at dette skal fremgå særskilt, jf. fjerde punktum.

Når det gjelder faren og alvorligheten ved den straffbare handling det er risiko for, må en ta i betraktning at det vil være større adgang til å formidle informasjon der det er fare for grove eller svært krenkende overtredelser. Motsatt dersom forholdet må anses som ubetydelig sett opp mot de personvernmessige konsekvenser det vil få for den registrerte. Et eksempel som belyses i forarbeidene er dersom en rusavhengig person ansettes i en stilling hvor han eller hun har tilgang til likvide midler eller lettomsettelige gjenstander. Politiet vil i dette tilfellet ha liten mulighet til selv å kontrollere hva vedkommende foretar seg, og rusavhengigheten vil regelmessig innebære at den ansattes egen vurdering av risiko og konsekvenser avholder ham fra å begå den straffbare handlingen. Er den kriminalitet det er risiko for ikke av helt bagatellmessig art, altså grovere enn for eksempel naskeri, kan varsel til arbeidsgiver være det eneste forebyggende alternativ.⁶³

⁶¹ Dette gjelder generelt for utlevering etter politiregisterloven. Politiregisterloven § 27 femte ledd inneholder en spesiell regel som går foran § 20, se punkt 6.0.

⁶² Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 14

⁶³ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 306

5.2.2.1 Særlig om pålegg av taushetsplikt

Private mottakere av opplysninger vil sjelden være underlagt taushetsplikt, ettersom de ikke omfattes av taushetspliktbestemmelsene i eksempelvis forvaltningsloven eller politiregisterloven. Mange private aktører har taushetsplikt om for eksempel ansatte, kunde- og klientforhold, men denne vil sjelden være av tilsvarende strenge karakter som den som følger av politiregisterloven. Et relevant spørsmål å reise i den sammenheng er derfor om politiet, i forbindelse med formidling av taushetsbelagte opplysninger i kriminalitetsforebyggende øyemed, har adgang til å pålegge private mottakere taushetsplikt.

Politiets adgang til pålegg om taushetsplikt reguleres av politiregisterloven § 35. Bestemmelsens første ledd hjemler pålegg av taushetsplikt i de tilfeller mottaker uttaler seg til eller på annen måte bistår politiet eller påtalemyndigheten, og vil sjelden gjelde tilfeller av kriminalitetsforebyggende formidling. Videre hjemler bestemmelsens annet ledd pålegg om taushetsplikt om opplysninger det av etterforskningsmessige grunner er nødvendig å holde hemmelig. Pålegget kan rettes mot enhver som utfører tjeneste for statlig eller kommunalt organ, noe som medfører at private faller utenfor hjemmelsområdet. Spørsmålet er altså ikke avklart fra lovgivers side, noe som henger sammen med at politiregisterloven langt på vei viderefører regelen fra nå opphevede straffeprosessloven § 61c annet ledd. Om adgangen til å pålegge private mottakere taushetsplikt på generelt grunnlag var det uttalt i forarbeidene at departementet⁶⁴ så at ”det også her kan oppstå behov for å trygge den videre behandlingen av sensitiv informasjon”, men at det var nødvendig med ytterligere utredninger før man tok stilling til spørsmålet.⁶⁵

Myhrer uttrykker at når opplysninger formidles for at personen selv kan gjennomføre de nødvendige forholdsregler, slik tilfellet ofte vil være der den aktive forebyggende innsatsen flyttes frem til noen som kan kontrollere utviklingen,⁶⁶ er det vanskelig å forene med ordlyden i strpl § 61c annet ledd (nå politiregisterloven § 35 annet ledd) at opplysningene ledsages av et pålegg om taushetsplikt. Dette retter seg da spesifikt mot tilfeller der hensynet til etterforskningen tilsier hemmelighold, mens utlevering av andre opplysninger i rent forebyggende øyemed faller helt utenfor. Derimot taler hensynet til den registrerte for at det

⁶⁴ Justis- og beredskapsdepartementet

⁶⁵ Ot.prp.nr.106 (2001-2002) s. 35

⁶⁶ Jf. punkt 4.1

burde vært adgang til å pålegge mottakeren en taushetsplikt ut over det formålet med å kommunisere opplysningen tilsier.⁶⁷

I tilfeller der man forholder seg til en begrenset krets av private kan forholdene ligge til rette for både å gjøre de kjent med normene for behandling av taushetsbelagte opplysninger, samt opplysningens sensitivitet. Taushetsplikten kan i slike tilfeller antas å ha en viss effekt.⁶⁸ Imidlertid vil ikke denne taushetsplikten være forankret i lov, og det kan stilles spørsmål ved dens egentlige effekt ved mangel på trussel om reelle reaksjoner på brudd på taushetsplikten. Straffelovens § 121 om brudd på taushetsplikt gjelder for de som er tilknyttet statlig eller kommunalt organ, og en tilsvarende bestemmelse for private aktører finnes ikke. Inntil videre er spørsmålet uavklart, og politiet må ta til takke med å formane mottaker om å ikke spre informasjon videre.

5.2.2.2 Særlig om varsling av den registrerte

I henhold til politiregisterloven § 27 bør den registrerte varsles før utlevering av taushetsbelagt informasjon, såfremt det er mulig og hensiktsmessig, jf. tredje ledd siste punktum. Regelen er begrunnet med at den som har krav på taushet av personvern hensyn bør varsles før inngripende opplysninger om han spres til tredjeparter, samt at varslingen i seg selv kan ha en kriminalitetsforebyggende effekt.

Tanken er at man i tilfeller der det er mulig og hensiktsmessig underretter den mistenkte om at politiet ved om hans ”planer” eller tilbøyeligheter, og at underretning til arbeidsgiver, husvert eller lignende tredjeparter vurderes. Dette gir vedkommende en mulighet til å hindre at opplysningene blir spredd, ved for eksempel å avslutte arbeidsforholdet eller trekke tilbake søknad om ansettelse. Den registrerte kan eventuelt velge å selv formidle opplysningene. I de aller fleste tilfeller vil det oppleves som minst inngripende for den det gjelder å selv bli varslet, uten at verken offentlige organer eller private blir innblandet.⁶⁹ Velger vedkommende et av disse alternativer kan ytterligere forebyggende tiltak bli unødvendige og overflødige.⁷⁰

⁶⁷ Myhrer (2001) s. 262

⁶⁸ Myhrer (2001) s. 178

⁶⁹ NOU 2003:21 s. 207

⁷⁰ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 306-307

Dette er i tråd med både forholdsmessighetsprinsippet og prinsippet om at utlevering bare kan skje der andre løsninger må antas å være utilstrekkelige.⁷¹

Vilkårene for varsling av den registrerte er at det er ”mulig og hensiktsmessig”, jf. politiregisterloven § 27 tredje ledd siste punktum. Mulighet til varsling vil typisk være tilfelle der politiet vet hvor vedkommende bor eller har tilhold, eventuelt at politiet har mulighet til å spore han opp. At varsling skal være mulig innebærer ikke sjelden noen tidsfaktor, ettersom man i tidskritiske tilfeller som regel vil befinne seg i ”den avvergende sone” regulert av politiregisterloven § 27 første ledd. Hensiktsmessigheten av varsling vil hen vise til en vurdering av formålstjenligheten, altså om varslingen vil kunne ha en kriminalitetsforebyggende effekt i seg selv. I tilfeller der politiet for eksempel har erfaring med at tidligere varsling har vært forgjeves, typisk at vedkommende verken trekker seg unna risikomiljøet eller selv varsler om sine tilbøyeligheter, eventuelt at en varsling av vedkommende vil kunne fremskynde eventuelle nye overgrep, vil forhåndsvarslingen kunne bli ansett som uhensiktsmessig. Bestemmelsens forholdsmessighetsprinsipp tilsier imidlertid at det uansett må vurderes varsling i hvert konkrete tilfelle.

6.0 Effektivering - politiregisterloven § 27 femte ledd

Politiregisterloven § 27 femte ledd inneholder bestemmelser om hvem som kan beslutte utlevering av taushetsbelagte opplysninger, samt visse formkrav ved utleveringen. Med unntak av nedtegningsplikten gjelder bestemmelsene kun for utlevering i forebyggende øyemed, ettersom praktiske hensyn gjør formelle bestemmelser om avverging av straffbare handlinger lite hensiktsmessig.⁷² Bestemmelsene går også foran de alminnelige regler i politiregisterloven § 20 om utlevering av ikke-verifiserte opplysninger.

⁷¹ Se punkt 4.2.1

⁷² Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 307

6.1 Særlig om beslutningsmyndigheten

Av politiregisterloven § 27 femte ledd første punktum fremgår at utlevering av opplysninger skal besluttes av ”den behandlingsansvarlige”. Med ”behandlingsansvarlig” menes den som etter lov eller forskrift alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen og hvilke hjelpemidler som skal brukes, jf. lovens § 2 nr. 4.

Selv om reglene i § 27 er adferdsnormer som gjelder for hver enkelt tjenestemann, tilsier hensynet til den registrertes personvern at beslutningen om utlevering i forebyggende øyemed bør tas på overordnet nivå, da utlevering kan føre med seg store konsekvenser. Vurderingen bør derfor tas av den behandlingsansvarlige eller den som uttrykkelig er gitt myndighet på den behandlingsansvarliges vegne.⁷³ Den behandlingsansvarlige vil i praksis si politimesteren⁷⁴ eller den han utpeker. Den patruljerende politimann kan derfor ikke på generelt grunnlag utlevere taushetsbelagt informasjon om noens personlige forhold med mindre det er nødvendig for å avverge et lovbrudd.

6.2 Særlig om formkrav

I henhold til § 27 femte ledd skal opplysningene fortrinnsvis utleveres i skriftlig. Videre skal det nedtegnes hvilke opplysninger som utleveres, hvem de utleveres til og hva som var årsaken til utleveringen, jf. annet og tredje punktum. Gjennom disse bestemmelsene understrekes viktigheten av notoritet omkring utlevering av taushetsbelagte opplysninger.

Ved at utlevering skjer i skriftlig form har politiet direkte kontroll over hvilken informasjon som utleveres. Dette vil også hindre variasjoner i opplysningene, noe som fort kan oppstå dersom opplysningene utleveres til flere og utleveringen skjer muntlig. Dersom politiet for eksempel skal informere barnehageansatte om en såkalt ”luskemann”⁷⁵, og henvender seg til lederen for barnehagen, kan politiet lettere forsikre seg om at de ansatte får korrekt informasjon dersom lederen får et skriftlig notat som videreformidles de ansatte. Både av hensyn til den opplysningene gjelder, og av hensyn til politiets og påtalemyndighetens

⁷³ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 307

⁷⁴ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 60

⁷⁵ ”Luskemann” er et typisk vestlandsk begrep for en mistenksom mann som ”lusker” rundt eksempelvis barnehager eller lekeplasser uten aktverdig formål.

anseelse, bør det tilstrebes at ikke ”en fjær blir til fem høns”.⁷⁶ Politiet vil dermed ha bedre kontroll over informasjonsflyten, og gjennom nedtegningsplikten vil overordnede organer eller tilsynsorganet i etterkant gis mulighet til å føre kontroll med behandlingen av opplysningene.⁷⁷

I visse andre tilfeller vil det derimot være mest hensiktsmessig med muntlig formidling av opplysninger. Politiregisterloven § 27 femte ledd uttrykker at utlevering ”fortrinnsvis” skal være skriftlig, og det er dermed anledning til å fravike denne hovedregelen. Dette følger også av en antitetisk tolkning av politiregisterforskriften § 11-3. Dersom politiet utleverer opplysninger til privatpersoner som ikke kan betegnes som en profesjonell aktør, kan hensynet til å unngå videre distribusjon av det skriftlige notatet tilsi at politiet bør sørge for muntlig formidling til hver enkelt person. Satt på spissen unngår man da at det skriftlige notatet i ytterste konsekvens blir hengt opp rundt om i nabolaget. Dette har sammenheng med momentet i forholdsmessighetsvurderingen om hvordan det kan forventes at mottaker benytter opplysningene, jf. politiregisterloven § 27 tredje ledd. Hvilken utleveringsform som benyttes må derfor bero på en konkret vurdering, hvor blant annet opplysningenes art og hvem som er mottaker vektlegges.⁷⁸

7.0 Avslutning

Politiets adgang til å utlevere taushetsbelagte opplysninger til private i forebyggende øyemed er altså et unntak fra hovedregelen om plikten til å bevare taushet om personlige forhold. At det er et unntak tilsier at det bør være en høy terskel før utlevering kan finne sted. I forhold til private arbeidsgivere har lovgiver allerede tatt stilling til flere av tilfellene ved å opprette politiattestordningen, og det skal derfor spesielle tilfeller til for å formidle opplysninger utover dette.

⁷⁶ NOU 2003:21 s. 362

⁷⁷ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 307

⁷⁸ Ot.prp.nr.108 (2008-2009) s. 307

Hva gjelder forhold som ikke dekkes av en politiattest, samt utlevering til andre private, må det bero på en konkret helhetsvurdering der spesielt de eventuelle overtredelsenes grovhet og skadepotensial, samt sannsynligheten for at overtredelsene faktisk begås er sentrale elementer. I tillegg gjør hensynet til den registrerte seg sterkt gjeldende, og opplysningsadgangen vil derfor kun gjøre seg gjeldende i ekstraordinære tilfeller. Ettersom loven er forholdsvis klart formulert, og rettskildene langt på vei inneholder gode og hensiktsmessige utdypninger, vil det i de ekstraordinære tilfellene være disse to hensynene som står mot hverandre og som er gjenstand for vurdering. Avveiningen av personvern hensyn sett opp mot hensynet til kriminalitetsforebygging utgjør altså kjernen i spørsmålet om utlevering av taushetsbelagte opplysninger til private i forebyggende øyemed.

8.0 Litteraturliste

Lover

Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven)

Lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven)

Lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering (strafferegistreringsloven) - opphevet

lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernsloven)

Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven)

Forskrifter

Forskrift av 28. juni 1985 nr. 1679 om ordningen av påtalemyndigheten (påtaleinstruksen)

Forskrift av 20. september 2013 nr. 1097 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften)

Forarbeider

NOU 2009:1 Individ og integritet – Personvern i det digitale samfunnet

NOU 2003:21 Kriminalitetsbekjempelse og personvern – Politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger

NOU 1997: 19 Et bedre personvern – forslag til lov om behandling av personopplysninger

NOU 1981:35 Politiets rolle i samfunnet

Ot.prp.nr.108 (2008-2009) Om lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)

Ot.prp.nr.106 (2001-2002) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet)

Ot.prp.nr.49 (1986-1987) Om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m.

Ot.prp.nr.3 (1976-1977) Om lov om endringer i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (regler om taushetsplikt m.m.)

Rettspraksis

Rt-1989-1363

Rt-1994-1632

LB-2010-112316 (Borgarting lagmannsrett)

TAHER-2014-120904 (Asker og Bærum tingrett)

Selvvalgt litteratur

Auglend, R., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. N. (2011). *Straffeprosessloven. Kommentartutgave. Bind I*. (4. Utgave). Oslo: Universitetsforlaget

Boe, E. M. (2012). *Grunnleggende juridisk metode: En introduksjon til rett og rettstenkning* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget

Gundhus, H. I., Egge, M., Strype, J. & Myhrer, T.-G. (2008). Modell for forebygging av kriminalitet? Evaluering av Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT). Oslo: Politihøgskolen

Myhrer, T.-G. (2001). *Personvern og samfunnsforvar*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag a.s.

Internetsider

Tommelstad, B. & Hopperstad M. S. (2014, 25. november). "Lommemannen er løslatt – flyttet til Hordaland. Hentet fra

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/lommemannen-er-loeslatt-flyttet-til-hordaland/a/23343172/>

Spesialenheten for politisaker (2011). *Årsrapport 2011*. Hentet fra http://www.spesialenheten.no/Portals/85/docs/Spesialenheten_Årsrapport-2011.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (u.å.). *Innstilling om taushets- og opplysningsplikt i den sosiale forvaltning og skoleforvaltningen*. Hentet fra <http://www.bufdir.no/Bibliotek/RettsdataStartPage/Rettsdata/?grid=gINNSTTAUSOPPL>